

Adina Dragomirescu

100
DE PROBLEME
ȘI EXERCITII DE
LIMBA ROMÂNĂ

PENTRU GIMNAZIU



CUPRINS

Introducere.....	9
------------------	---

I. Punctuație, grafie, fonetică

1. Exercițiu de dezgheț: semne ortografice și de punctuație.....	13
2. Folosirea obligatorie a virgulei	14
3. Interdicții de folosire a virgulei	15
4. Întrebuințarea semnelor de punctuație	16
5. Folosirea corectă a cratimei	17
6. Scrierea unor secvențe legat sau în două cuvinte.....	18
7. Scrierea unor secvențe cu cratimă sau în două cuvinte.....	19
8. Scrierea cu <i>î</i> și <i>â</i>	20
9. <i>Niciun, nici un</i> și <i>nicio, nici o</i>	20
10. Rostirea literei <i>x</i>	21
11. Despre digrafe (<i>ce, ci, ge, gi</i>) și trigrafe (<i>che, chi, ghe, ghi</i>)	22
12. Numărul de litere și numărul de sunete dintr-un cuvânt.....	24
13. Dificultăți în scrierea trigrafelor	24
14. Diftongi formați din vocalele <i>a, ă, î</i> și o semivocală.....	25
15. Diftongi formați din vocalele <i>e, i, o, u</i> și o semivocală.....	26
16. Identificarea triftongilor	28
17. Preiotarea în cazul pronumelui personal	29
18. Preiotarea la formele verbului <i>a fi</i>	29
19. Hiatul și despărțirea în silabe	30
20. Prefixul <i>des-/dez-</i>	30
21. Prefixele <i>con-, com-; în-, im-; în-, îm-</i>	31
22. Confuzia <i>aceeași-aceiași</i>	32

II. Gramatică. Relația cu lexicul

VERB

23. Exercițiu de dezgheț: lipsa verbelor dintr-un text	33
24. Structura internă a formelor verbale.....	34
25. Neexprimarea sufixelor și a desinențelor	36
26. Verbe terminate în <i>-a</i> conjugate cu sau fără sufixul <i>-ez</i> la prezent	38

27.	Verbe terminate în -i și -î conjugate cu sau fără sufixul -esc/-ăsc la prezent	40
28.	Verbe terminate în -ea și în -e la infinitiv	41
29.	Verbele <i>a (se) succeda</i> și <i>a preceda</i> la indicativ prezent	42
30.	Grafia formelor <i>așază, înșală</i>	43
31.	Conjugarea verbului <i>a trebui</i>	44
32.	Ambiguitatea unor forme verbale	45
33.	Identificarea verbelor la imperfect și mai-mult-ca-perfect	46
34.	Formele de imperfect <i>eu voiam, tu voiai</i> etc.	48
35.	Grafia verbelor <i>a crea, a agreea</i>	50
36.	Recunoașterea formelor de perfect simplu.	51
37.	Identificarea conjunctivului	52
38.	Formele de conjunctiv ale verbului <i>a avea</i>	55
39.	Tipuri de viitor și diferențierea acestora de conjunctiv	55
40.	Imperativul negativ	57
41.	Scrierea cu <i>i</i> sau <i>ii</i> la finalul unor verbe	58
42.	Condiționalul	60
43.	Utilizarea verbului <i>a avea</i> ca verb auxiliar	62
44.	Exercițiu recapitulativ: analiza verbelor dintr-un text.	64
45.	Sinonime pentru expresii verbale	66
46.	Acordul în număr al verbului-predicat cu subiectul	67
47.	Acordul în persoană al verbului-predicat cu subiectul	68

SUBSTANTIV

48.	Exercițiu de dezgheț: lipsa substantivelor dintr-un text	70
49.	Structura internă a substantivului	70
50.	Scrierea cu <i>i, ii</i> sau <i>iii</i> la finalul unor substantive.	74
51.	Pluralul substantivelor neutre.	75
52.	Cazurile genitiv și dativ – relația cu regentul; sinonime	76
53.	Omonimii gramaticale în declinarea substantivelor feminine.	77
54.	Marcarea genitivului și a dativului cu <i>lui</i>	78
55.	Coordonarea unor genitive și repetarea articolului <i>al, a, ai, ale</i>	79
56.	Forme de vocativ.	80
57.	Substantive cu radical terminat în <i>ș/j</i>	81
58.	Scrierea legat sau cu cratimă a unor substantive	82

59.	Substantive comune și substantive proprii cu aceeași formă	84
60.	Substantive derivate care denumesc locuitori ai unor așezări	85
61.	Funcțiile sintactice ale substantivului și relația cu elementul regent	86

PRONUME

62.	Exerciții de recunoaștere a pronumelui personal	88
63.	Forme accentuate și neaccentuate ale pronumelui personal	89
64.	Pronumele personal de politețe	91
65.	Alte formule de politețe	92
66.	Utilizarea corectă a formelor <i>care/pe care</i>	93

ADJECTIV

67.	Exercițiu de dezgheț: lipsa adjectivelor dintr-un text	94
68.	Structura adjectivului	94
69.	Adjective propriu-zise și adjective participiale; funcții sintactice și relația cu regentul	96
70.	Analiza morfosintactică a adjectivelor	98
71.	Formele adjectivelor	100
72.	Adjectivele terminate în <i>-ce</i>	100
73.	Scrierea cu <i>i, ii</i> sau <i>iii</i> la finalul unor adjective	102
74.	Variația de topică și schimbarea sensului unor adjective	102
75.	Acordul lui <i>cel</i>	104
76.	Omonimia gramaticală adjectiv-adverb	104

NUMERAL

77.	Valorile numeralelor cardinale și ordinale	107
78.	Acordul numeralelor	108

ADVERB, PREPOZIȚIE, CONJUNCȚIE

79.	Topica adverbului <i>mai</i>	110
80.	Folosirea corectă a adverbilor <i>decât, numai, doar</i>	110
81.	<i>Maxim</i> și <i>maximum</i> , <i>minim</i> și <i>minimum</i>	111
82.	Utilizarea diferită a formelor <i>datorită</i> și <i>din cauza</i>	112
83.	<i>Din punct(ul) de vedere</i> , forme corecte	113

84.	Folosirea prepoziției <i>pe</i>	113
85.	Gruparea <i>ca și</i>	114
86.	Conjunțiile coordonatoare (perechi corelative și punctuație)	116
87.	Conjunția subordonatoare <i>ca să</i>	117

EXERCIIII CARE PRIVESC MAI MULTE CLASE DE CUVINTE

88.	Greșeli de scriere	119
89.	Verbe auxiliare; substantive proprii; adjective invariabile . . .	120
90.	Valorile multiple ale formelor <i>o, i</i>	121
91.	Substantiv; adjectiv; imperfect; gerunziu; supin; derivare; sinonime	121
92.	Valorile numeralelor; cazul și structura internă a substantivului	122
93.	Cazul substantivului și al pronumelui; adverbe.	123
94.	Verb; substantiv; pronume	125

III. Limbi necunoscute

95.	Esperanto – identificarea unor secvențe prin comparație cu româna	126
96.	Esperanto – identificarea verbelor prin comparație cu româna	127
97.	Estonă – formarea numeralelor	128
98.	Warrgamay – traducerea unor propoziții	129
99.	Nunavimmiutitut – identificarea mărcilor de plural, regula de acord.	130
100.	Siyin Chin – marcarea persoanei, a modurilor și a timpurilor; traducerea unor secvențe.	130

REZOLVĂRI.	133
Surse	174
Recomandări bibliografice.	175

I. PUNCTUAȚIE, GRAFIE, FONETICĂ

●●● EXERCIȚIU DE DEZGHEȚ: SEMNE ORTOGRAFICE ȘI DE PUNCTUAȚIE

1. O fetiță de vârsta ta sau poate chiar mai mică, autoare a unei povestioare din *Ce poți face cu două cuvinte*. Juniorii, și-a imaginat astfel un fragment din cărțile de povești ale unor pitici, care nu cunoșteau semnele ortografice și de punctuație:

„albinuța sa dus în poieniță să adune polen ea a găsit foarte multe flori a cules polenul și sa dus la stup acolo la depozitat dar peste puțin timp mierea a dispărut atunci albinuța a strigat cu toată puterea suratelor ei a dispărut polenul poate la luat ursul...”

- a. Rescrie textul folosind toate semnele de care ai nevoie.

- b. Fă o listă cu semnele pe care le-ai folosit.

Semne: _____

2.

Este obligatoriu să punem virgulă în situații de tipul:

- între componentele unei enumerări, indiferent de funcția sintactică a acestora:

Ana[,] Andrei și Maria vor să meargă la Sinaia[,] la Brașov și la Sibiu.

- atunci când lipsește un verb (de cele mai multe ori, exprimat anterior):

Andrei a mâncat prăjituri, iar Ioana[,] fructe.

- după un substantiv în vocativ:

Andrei[,] vino acasă!

- după formule de afirmație sau de negație:

– *Mai ai mult?*

– *Nu[,] termin în cinci minute.*

- după interjecții:

Ei[,] nu cred că e chiar așa.

- înainte de conjuncțiile coordonatoare *dar*, *iar*, *însă*, *ci*:

Am crezut că o să termin la timp[,] dar m-am înșelat.

- atunci când diverse construcții apar la începutul propoziției, în fața subiectului și a predicatului:

Fiind plecat în vacanță[,] n-am fost la curent cu ce s-a întâmplat.

Ca să nu fie pedepsit[,] Andrei s-a refugiat la bunici.

- atunci când diverse construcții sunt intercalate între subiect și verb:

Andrei[,] foarte supărat din cauza notei de la matematică[,] n-a mai ieșit la joacă.

- pentru a izola o propoziție incidentă, care nu are legătură directă cu restul frazei:

Acum[,] zise monstrul[,] nimic nu vă mai poate salva.

Acestea sunt numai câteva dintre situațiile în care virgula este obligatorie. O să mai afli și despre altele, în clasele mai mari.

Propozițiile următoare sunt extrase din *Cartea cu jucării*, de Tudor Arghezi. Când le-am transcris, am omis virgulele obligatorii. Pune-le tu la loc.

(1) „A ieșit din casă fără niciun gând deslușit dar a nimerit la un baci bătrân.”

(2) „Fii serios măgarule și treci între oile mele.”

(3) „Sunt sărac și amărât a zis măgarul că mi-e familia bolnavă.”

(4) „Într-adevăr în 45 de zile se poate întâmpla orișice.”

(5) „– Bine dar ce-mi făcuși? Îl muștră pisica.”

(6) „– Adormind odată baciul în pădure înainte de asfințit măgarul îl văzu sforăind cu gura căscată și o luă la fugă îndărăt și ajunsese a treia zi la pisică mai povesti măicuța.”

(7) „– De azi încolo tu pisică vei fi cu câinele ca o soră mai gîngășă.”

(8) „Astăzi pisica doarme în cojocul baciului iar câinele se încălzește lângă burta măgarului.”

● ● ● INTERDICȚII DE FOLOSIRE A VIRGULEI

3.

Virgula este interzisă:

- între subiect și predicat, indiferent prin ce sunt exprimate:

Andrei[] se simte cam rău.

Ce mănânci[] nu mă interesează; numai ce citești vreau să știu.

- între anumite complemente și predicat:

L-am văzut[] pe Andrei la mare.

M-am întâlnit[] cu Andrei la mare.

I-am spus[] lui Andrei adevărul.

- înaintea conjuncțiilor coordonatoare și, sau:

Nu mă plictisesc citind[] și scriind.

Nu mă plictisesc citind[] sau scriind.

Cineva care nu știe să pună corect virgula a transcris greșit două fragmente din *Cartea cu jucării* de Tudor Arghezi, punând mai multe virgule decât este cazul. Rescrie textele, eliminând virgulele puse greșit.

(1) „Într-o singură săptămână, Baruțu, a intrat de două ori pe calea faptelor penale, devenind criminal. Joi a scuipat, un domn bătrân, și sâmbătă a scos, limba la două cucoane tinere.“

(2) „Dragă băiete, noi, trebuie să ne tragem prin timpuri dintr-un lung șir de robi. Nu-mi explic într-alt fel, gândurile ce ies treptat din întunericul meu adânc. Cineva, îmi spune mereu, *Nu e voie!* tocmai atunci când mă pregătesc, să mă bucur, de ceva. Și ascult!“

● ● ● ÎNTREBUIŢAREA SEMNELOR DE PUNCTUAŢIE

4. Completează căsuțele cu semnele de punctuație care lipsesc:

„De îndată ce l-am putut trage deoparte pe Buck (sub copaci, lângă niște pătule de porumb) ☐ l-am întrebat ☐

- Voiai să-l omori ☐ Buck ☐
- Ba bine că nu ☐
- Da ☐ ce ți-a făcut ☐
- Cine ☐ el ☐ Nu mi-a făcut nimic!
- Atunci de ce voiai să-l omori ☐
- Păi uite-așa, din pricina dihoniei ☐
- Ce-i aia dihonie ☐
- Mă ☐ da ☐ din ce fund de lume ai ieșit ☐ că nu știi ce-i aia o dihonie ☐
- N-am mai auzit pân-acu ☐! Spune-mi tu ☐“

(Mark Twain, *Aventurile lui Huckleberry Finn*)

●●● FOLOSIREA CORECTĂ A CRATIMEI

5. a. Cineva a copiat un fragment din *Aventurile lui Huckleberry Finn* (Mark Twain) fără să pună cratimele. Pune-le tu, rescriind corect textul.

„Amândoi izbucniră în râs, apoi îl deși dăduse cu părerea mai spuse o dată, și iar se porniră pe râs. Pormă îl treziră pe un al treilea și îi spuseră și lui, însă celălalt nu râse, ci se burzului la ei. *Ia mai lăsațimăn pace!*

Ăl dintâi zise apoi că are de gând săi povestească și nevestisii – fără îndoială co săi placă și ei. Dar, adăugă el, gluma asta eun fleac pe lângă cele pe care i le spusese el pe vremuri.“

b. Explică folosirea virgulei în contextele:

(1) *însă celălalt nu râse[,] ci se burzului la ei.*

(2) *Dar[,] adăugă el[,] gluma asta...*

6.

Anumite secvențe se scriu fie legat, fie în două cuvinte, în funcție de componența lor și de sensul pe care îl au. De exemplu, substantivul *bunăstare* („prosperitate”) se scrie legat, iar gruparea *bună stare*, formată din adjectiv + substantiv, se scrie în două cuvinte: *Englezii trăiesc în bunăstare.* / *Bicicleta era în bună stare.*

a. Subliniază varianta corectă. Dacă nu ești sigur(ă) de unele alegeri, verifică în DOOM.

(1) Nu mai ninge acum ca **altădată** / **altă dată**.

O să alegem **altădată** / **altă dată** pentru întâlnire, pe 4 iunie nu pot veni.

(2) Te rog să vii, **altfel** / **alt fel** nu mai vorbesc cu tine.

Am descoperit **altfel** / **alt fel** de mâncare preferat.

(3) Am scris mai mult **decât** / **de cât** tine.

Decât / **De cât** timp mai ai nevoie?

(4) Acest lucru s-a întâmplat **demult** / **de mult**. (Când s-a întâmplat?)

N-am mai mâncat **demult** / **de mult** o prăjitură. (De când n-ai mai mâncat o prăjitură?)

(5) Am lucrat **încontinuu** / **în continuu** trei zile.

Suntem **încontinuu** / **în continuu** progres.

(6) Se plânge **întruna** / **într-una**.

Într-una / **Întruna** din zile, s-a hotărât să plece.

(7) A fost **odată** / **o dată** ca niciodată.

Ți se oferă numai **odată** / **o dată** în viață un astfel de cadou.

(8) Aș vrea să plec, dar **totodată** / **tot o dată** aș rămâne.

Totodată / **Tot o dată** pe zi mâncau și ei.

b. Construiește propoziții cu:

(1) bineînțeles: _____

bine înțeles: _____

(2) deloc: _____

de loc: _____

(3) *deoparte*: _____

de o parte: _____

(4) *dinafară*: _____

din afară: _____

(5) *încât*: _____

în cât: _____

(6) *nicicând*: _____

nici când: _____

(7) *numai*: _____

nu mai: _____

(8) *totuna*: _____

tot una: _____

7. Scrierea unor secvențe cu cratimă sau în două cuvinte

7.

Anumite secvențe se scriu fie în două cuvinte, fie cu cratimă, în funcție de componența lor și de sensul pe care îl au. De exemplu, substantivul *bun-simț* („decentă”) se scrie legat, iar gruparea *bun simț*, formată din adjectiv + substantiv, se scrie în două cuvinte: *El este un băiat cu **bun-simț**. / El are un **bun simț** al muzicii.*

Construiește propoziții cu:

(1) *după-masă*: _____

după masă: _____

(2) *prim-plan*: _____

prim plan: _____

(3) *prima-doamnă*: _____

prima doamnă: _____

(4) *sânge-rece*: _____

sânge rece: _____

●●● **SCRIEREA CU Î ȘI Â****8.**

Același sunet se scrie uneori *î*, alteori *â*.

Se scrie *î*: la început de cuvânt (*înger, începe*); la sfârșit de cuvânt (*urî, coborî*); în interiorul cuvintelor compuse în care al doilea component începe cu *î* (*bineînțeles*); în interiorul cuvintelor derivate cu prefixe de la cuvinte care încep cu *î* (*neînțeles, reîncepe*); în interiorul unor nume de persoane, prin tradiție sau pentru că cei care poartă aceste nume vor să-l scrie așa (*Rîpeanu*).

Se scrie *â* în interiorul cuvintelor (*rând, sârmă*), inclusiv în forme ale verbelor de conjugarea a IV-a terminate la infinitiv în *-î* (*coborâi, coborâsem, coborând, coborât*) și în derivate cu sufixe de la cuvinte terminate în *-î* (*hotărâtor < hotărî, târâtor < târî*).

Găsește un cuvânt scris greșit în fiecare dintre seriile următoare și taie-l cu o linie:

- (1) *reîntineri, neînceput, neântors, rămâne*
- (2) *coborî, coborîre, începe, neînceput*
- (3) *dânsul, într-ânsul, încât, cât*

●●● **NICIUN, NICI UN ȘI NICIO, NICI O****9.**

Cuvintele *niciun, nicio, niciunul, niciuna* se scriu legat:

Niciun băiat nu venise.

Nicio fată nu venise.

Niciunul nu venise.

Niciuna nu venise.

Există însă și câteva situații, atunci când este vorba de două cuvinte distincte, în care se scriu separat:

Nu vreau **nici o** prăjitură, nici două, vreau să plec acasă.

El nu este **nici un** coleg bun, **nici un** elev prea competent.

Nu-mi place **nici una**, nici alta.

Alege varianta corectă:

- (1) Nu am avut **niciun** / **nici un** succes până acum.
- (2) **Niciunui** / **Nici unui** copil nu-i place să i se impună anumite lucruri.
- (3) Așa ceva nu se poate spune **niciunui** / **nici unui** copil, **niciunui** / **nici unui** adult.
- (4) Nu vreau să rezolv **nicio** / **nici o** problemă, **niciun** / **nici un** exercițiu, vreau să plec.
- (5) Nu a fost **nicio** / **nici o** problemă, ne-am descurcat excelent.
- (6) N-am avut **niciun** / **nici un** rezultat spectaculos.
- (7) **Niciunul** / **Nici unul**, nici celălalt nu a reușit să termine la timp.
- (8) Au venit două fete. **Niciuna** / **Nici una** nu era potrivită pentru rolul acesta.
- (9) Au venit două fete. **Niciuna** / **Nici una**, nici alta nu învățase rolul.
- (10) **Nicio** / **Nici o** vacanță nu e prea lungă.

ROSTIREA LITEREI X

10.

Litera *x* se pronunță fie [cs], fie [gz]. Nu există reguli stricte care să ne indice când trebuie să rostim [cs] și când [gz]. Din acest motiv, apar numeroase greșeli de exprimare. Le putem evita consultând de fiecare dată DOOM-ul.

a. Introdu în tabelul de mai jos cuvintele din următoarea listă: *axă, Alexandru, auxiliar, complex, exact, exagera, examen, excavator, executa, exemplu, exercițiu, Felix, fix, lax, ortodox, oxid, pix, taxa, Xenia, xerox, xilofon*.

<i>x</i> rostit [cs]	<i>x</i> rostit [gz]